

IZUČAVANJE ARAPSKOG PISMA U PROCESU MEKTEPSKE NASTAVE - PRAKTIČNI SAVJETI

Hafiz Elvir DURANOVIĆ

Sažetak

Jedan od ciljeva Nastavnog plana i programa za mektepsku nastavu jeste osposobljavanje polaznika mekteba da mogu samostalno ispravno čitati Kur'an. Predviđeno je da se sufara izučava u četvrtom razredu mekteba. Pri realizaciji ovog nastavnog sadržaja muallimi se susreću s različitim izazovima i problemima, od izbora odgovarajuće sufare do metodologije nastave. U ovom radu problematizira se pitanje izbora mektepske godine za početak izučavanja kur'anskog pisma, a zatim se muallimima nudi kraći prikaz tri popularne sufare i niz praktičnih savjeta za poučavanje kur'anskom pismu.

VRIJEDNOST UČENJA KUR'ANSKOG PISMA I KUR'ANA

Čitanje Kur'ana je ibadet, Allahu dž.š., drago djelo. Brojni su hadisi Allahovog Poslanika, a.s., koji na najljepši način opisuju vrijednost čitanja Kur'ana i nagradu koju učaj Kur'ana ima, bez obzira da li Kur'an čitao tečno ili s mukom. Hadisi su sasvim jasni i nedvosmisleni, tako da im nije potreban nikakav komentar niti pojašnjenje.

Aiša, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Vješt učaj Kur'ana bit će na Sudnjem danu u društvu s plemenitim i časnim pisarima, a onome ko Kur'an uči s poteškoćama pripadaju dvije nagrade" (Muslim).

Enes ibn Malik, r.a., prenosi da je Božiji Poslanik, a.s., rekao: "Postoji jedna grupa ljudi posebno cijenjenih kod Allaha." Ashabi rekoše: „Ko su oni, Allahov Poslaniče?“ Odgovorio je: „To su oni koji stalno druguju s Kur'anom. Oni su posebno cijenjeni kod Allaha, dž.š." (Ahmed ibn Madže i En-Nesai).

Osman ibn Affan, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Najbolji od vas je onaj ko nauči Kur'an, a zatim druge njemu poučava" (El-Buhari).

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Kada se ljudi okupe u nekoj od Allahovih kuća da uče i proučavaju Allahovu Knjigu, Allah na njih spusti smirenost, prekrije ih milost, okruže ih meleki i Allah, dž.š., ih spomene onima koji su kod Njega" (Muslim).

Abdullah ibn Mesud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Ko prouči jedan harf iz Kur'ana učinio je dobro djelo (hasene), a nagrada za dobro djelo je deseterostruka. Ne kažem da su **Elif Lam Mim** jedan harf, nego **Elif** je harf, **Lam** je harf i **Mim** je harf" (Et-Timiz - hasen-sahih-garib).

Abdullah ibn Omer, r.a., kaže: "Kazat će se učaju Kur'ana na Sudnjem danu: 'Uči i penji se! Uči lijepo i tečno kao što si učio na dunjaluku. Uistinu, tvoj položaj u Džennetu je kod zadnjeg ajeta kojeg proučiš'" (Ebu Davud, En-Nesai i Et-Tirmizi - hasen-sahih).

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Doći će Kur'an na Sudnji dan, pa će reći: 'Gospodaru moj, podari mu (čovjeku koji je stalno učio Kur'an) počasnu odjeću.' Tada će mu se na glavu staviti počasna kruna. Kur'an će ponovo reći: 'Moj Gospodaru, povećaj mu.' Tada će se ogrnuti počasnim ogrtačem. Kur'an će reći: 'Gospodaru moj, budi zadovoljan njim.' Allah, dž.š., bit će zadovoljan njim. Tada će mu

se reći: 'Uči i penji se!' Sa svakim proučenim ajatom bit će uzdignut za jedan stepen" (Et-Tirmizi - sahih).

Sehl ibn Muaz el-Džuheni, r.a., prenosi od svog oca koji kaže da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Na Sudnjem danu Allah, dž.š., podarit će roditeljima onoga ko uči Kur'an i postupa po njemu, krunu od svjetlosti, koja će blistati ljepše nego što Sunce blista na dunjaluku. Pa kažite mi, šta mislite o onome ko tako postupa?!" (Ebu Davud).

Ebu Se'id el-Hudri, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Uzvišeni Gospodar kaže: 'Ko bude zauzet učenjem Kur'ana, pa ne bude učio neki drugi zikir ili tražio nešto od Mene, podarit ću mu najbolje što dajem onima koji traže od Mene. Vrijednost Allahovog govora nad svim drugim govorima je kao vrijednost Allaha nad svim stvorenjima'" (Et-Tirmizi - hasen-garib).¹

MJESTO IZUČAVANJA ARAPSKOG PISMA UNUTAR NASTAVNOG PLANA I PROGRAMA ZA MEKTEBE

Revidiranim *Nastavnim planom i programom mekterpske nastave* što ga je usvojio Rijaset Islamske zajednice u BiH na 6. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 24. juna 2004. godine, predviđeno je da se arapsko pismo, sufara, ima izučavati tek u 4. godini mekteba.² Mnogo je razloga zbog kojih bi izučavanje arapskog pisma trebalo pomjeriti nekoliko godina ranije, možda čak i u prvu godinu mekteba.

Opće je poznata izražena sposobnost djece za pamćenjem i usvajanjem novih sadržaja u ranijim godinama djetinjstva. Predškolskim obrazovanjem i nastavnim planom i programom prvih razreda osnovne škole predviđeno je da djeca nauče niz slova, brojeva i matematičkih simbola. Većina savjesnih roditelja potruditi se da im djeca znaju slova i brojeve prije nego što uopće i krenu u školu. Usto, svjedoci smo da neka djeca također nauče slova arapskog alfabeta u prvoj godini mekteba, što znači da ne postoje nikakve umne zapreke kod djece u ranoj dobi za usvajanjem ovakvih sadržaja.

Zatim, gradivo predviđeno NPP-om za prvu i drugu godinu mekteba nije obimno i djeca ga lahko usvajaju. Od muallimā se često

1 Hfz. Muhammed ibn Abdulvahid el-Makdisi, „Vrijednosti djela u islamu“, priredio mr. hfz. Elvir Duranović, Bugojno, 2005. godine, str. 146-150.

2 *Nastavni plan i program mekterpske nastave*, Sarajevo, 1425. h.g. / 2004. godine, str. 7.

može čuti da se djeca, nakon što pređu predviđeno gradivo za prvi i drugi razred, dosađuju i ometaju nastavu, a ni roditelji takve djece nisu zadovoljni jer im djeca idu mekteb, a ništa novo ne uče. Muallim je tada pred dilemom: ponavljati već usvojeno znanje iz prve ili druge godine, tj., da ga s djecom pređe dva puta (što ni djeca ni njihovi roditelji ne dočekuju s odobravanjem), ili da, nakon što dijete usvoji gradivo iz prve godine, odmah pređe na gradivo iz drugog razreda ne čekajući novu mektepsku godinu. Da se ne bi našli u ovakvoj situaciji muallimima predlažemo da naprave interni plan za izučavanje sufare podijeljen na dva dijela, tako da u prvom i drugom razredu, uporedo sa usvajanjem relativno laskog gradiva predviđenog NPP-om, djeca nauče arapsko pismo. Treću godinu već mogu iskoristiti za postepeno uvođenje djece u osnove čitanja Kur'ana Časnog, ili da, eventualno, ako neko dijete ne uspije u prve dvije godine mekteba usvojiti arapsko pismo, to učini u trećoj. Ovo je posebno bitno jer je gradivo predviđeno NPP-om za četvrtu godinu mekteba prilično obimno, prisjetimo se da je za četvrti razred planirano učenje napamet dvije sure *Et-Tekasur* i *El-Karia*, zikr poslije namaza i *Ajetul-Kursija*, dova poslije namaza i *Kunut-dova*, što izučavanje sufare, zajedno s tim, čini prilično teškim. Postoje muallimi koji, da bi prevazišli ovaj problem, u četvrtoj godini mekteba do kraja decembra intenzivno s polaznicima rade na izučavanju arapskog pisma, da bi se, opet, u drugom polugodištu posvetili gradivu predviđenom nastavnim planom i programom. Mislimo da je rješenje ovog problema u započinjanju učenja arapskog pisma u ranijim mektepskim godinama.

Spomenut ćemo još jedan važan razlog u prilog prijedlogu za učenje arapskog pisma u prvom i drugom razredu mekteba. Naime, praksa je pokazala da je procenat upisane djece u sedmi i osmi razred mekteba znatno manji od broja upisanih u prvi i drugi razred. Ova disproporcija posebno dolazi do izražaja u gradskim sredinama gdje su djeca izložena raznovrsnijim izazovima vikendom. Pretpostavimo da muallim shodno NPP-u s polaznicima mekteba obrađuje sufaru tek u četvrtom razredu. Ako djeca uspiju završiti sufaru za jednu godinu, što nerijetko nije slučaj, muallim tada može računati da će te polaznike imati, uvjetno, na raspolaganju još naredne dvije godine, što nije dovoljno da se pređu sve fineše čitanja Kur'ana i potrebna teždvidska

pravila, niti će biti u mogućnosti s njima okončati NPP-om predviđenu hatmu.

Predlažemo, stoga, da muallimi iskoriste prvi i drugi razred mekteba kada imaju na raspolaganju najviše djece, a gradivo predviđeno NNP-om nije obimno, za plansko izučavanje kur'anskog pisma. Na taj način će zasigurno postići bolje rezultate, kako u obrazovnom tako i u odgojnom smislu, jer je temeljito učenje i izučavanje Kur'ana u mektebu garant da će se dijete nakon perioda adolescencije vratiti u okrilje džamije i džemata.

PRIRUČNICI ZA IZUČAVANJE ARAPSKOG PISMA – SUFARE

Do sada su se na našem jezičnom području pojavili brojni priručnici za izučavanje arapskih slova i arapskog pisma među kojima su: *Sufara – uvod u kur'ansko pismo*, autora Idrisa Demirovića,³ *Pismo Kur'ani Kerima*, autora Ešrefa Kovačevića,⁴ *Sufara – priručnik za učenje kur'anskog pisma sa DVD-om*, autora Ibrahima Softića,⁵ *Početnica za učenje pisanja i čitanja kur'anskog pisma*, autorice Aide Imamović-Terzić,⁶ *Sufara – Kur'anska početnica sa vježbama prema arapskom mushafskom pravopisu*, autora Amela Muminovića,⁷ i dr. Prvenstveni metodološki zadatak svake sufare trebao bi biti obučavanje polaznika mektepske nastave za čitanje kur'anskog teksta, što znači da je autor sufare prvo trebao izabrati za koji kur'anski rukopis ili ortografiju želi pisati svoju sufaru.

Na području Bosne i Hercegovine uglavnom se koriste turska i arapska, odnosno medinska, ortografija. Razlike između ova dva tipa kur'anskog rukopisa su za početnike prilične, tako da bi se izborom rukopisa Kur'ana, osmanskog, koji se tradicionalno koristi kod nas, ili arapskog, koji se, kao posljedica agresije na Bosnu i Hercegovinu koristi od 1992. godine naovamo, za polaznike mektepske nastave ustvari birala sufara. S obzirom da Vjersko-prosvjetna

3 Idris Demirović, „Sufara uvod u kur'ansko pismo“, XVIII izdanje, El-Kalem, Sarajevo, 2011. godine.

4 Ešref Kovačević, „Pismo Kur'ani Kerima“, NIŠRO Oslobođenje, Sarajevo, 1978. godine.

5 Ibrahim Softić, „Sufara priručnik za učenje kur'anskog pisma sa DVD-om“, El-Kalem, Sarajevo, 2012. godine.

6 Aida Imamović-Terzić, „Početnica za učenje pisanja i čitanja kur'anskog pisma“, BZK Preporod Bugojno, Bugojno 2013. godine.

7 Amel Muminović, „Sufara kur'anska početnica sa vježbama prema arapskom mushafskom pravopisu“, OFF-SET, Tuzla, Tuzla, 2012. godine.

služba Rijaseta IZ u BiH insistira na tradicionalnom, osmanskome rukopisu Kur'ana, u nastavku rada osvrnut ćemo se na dvije najzastupljenije sufare u našim mektebima metodološki i sadržajno prilagođene osmanskome rukopisu Kur'ana. Riječ je o sufarama autorâ: Idrisa Demirovića i Ibrahima Softića. Obje sufare štampa i distribuira El-Kalem, izdavačka kuća Rijaseta IZ, čime je indirektno poslana poruka imamima i muallimima za koje bi se sufare prilikom izučavanja arapskih slova oni trebali opredijeliti.

Sufara Idrisa Demirovića prvi put je štampana početkom 70-ih godina prošlog vijeka. Sastoji se iz tri dijela. U prvom dijelu kroz 38 lekcija obrađuje se 28 arapskih slova, s tim što se odvojeno izučavaju *elif* i *hemze*, kratki vokali, dugi samoglasnici, spajanje riječi, gubljenje dužine u izgovoru i *tešdid*.⁸ Drugi dio sufare naslovljen *Neka tedžvidska pravila* sadrži sve znakove koji se mogu naći u Kur'anu pisanom osmanskim rukopisom, izgovaranje *damira*, stajanje na riječi koja završava *tenvinom en* ili *'an*, i dr. U trećem dijelu navedeni su dijelovi kur'anskog teksta predviđeni za praktično uvježbavanje naučenog. Uzimajući u obzir naprijed navedeno o kompatibilnosti sufare s kur'anskim rukopisom može se kazati da sufara Idrisa Demirovića ispunjava postavljeni uslov. Činjenica da se imami i muallimi u svom radu više od 40 godina oslanjaju na ovu sufaru dovoljno govori o njenoj kvaliteti. Osnovna zamjerka ne odnosi se na sadržaj sufare, već na njeno tehničko uređenje. Sufara Idrisa Demirovića pisana je za doba kad su djeca provodila znatno više vremena u mektebu, pa su i imami imali više vremena za obradu sufare. Harfovi u sufari napisani su gusto jedan uz drugi, slično kao u Kur'anu, pa je potrebno znatno više vremena da se objasne finese i ukaže na sve razlike među njima.

Danas djeca u mekteb dolaze sedmično dva puta ili, u najčešćem slučaju, jedanput, pa imami i muallimi jednostavno nemaju djecu dovoljno vremena na raspolaganju, stoga je sufaru potrebno tehnički dotjerati na način da se posebnom bojom označi svaki novi harf koji se izučava, harfovi u lekcijama dovoljno odvoje jedan od drugog, a lekcije i tabele obrade jasnije. To nije težak zadatak i smatram da bi odgovorni u El-Kalemu mogli to učiniti uz malo truda, što bi svakako pridonijelo još većoj popularnosti ove sufare.

⁸ Imena harfova u ovom radu navodit ćemo prema nazivima uobičajenim u sufarama.

Prvo izdanje sufare Ibrahima Softića pojavilo se iz štampe 2009. godine. Njegova sufara sastoji se iz dva dijela. Izučavanju harfova posvećeno je 35 lekcija u prvom dijelu sufare. U drugom su navedene popularne dove pisane arapskim pismom i dijelovi Kur'ana predviđeni za vježbanje. Sufara Ibrahima Softića također je kompatibilna s osmanskim rukopisom Kur'ana za koji je i predviđena. Osim znatno boljeg tehničkog uređenja (u ovoj sufari su urađeni svi tehnički dodaci koji nedostaju sufari Idrisa Demirovića) Softićeva sufara razlikuje su u dva bitna detalja. Prvi je DVD koji predstavlja sastavni dio priručnika. Audiovizuelnom metodom prikazan je cjelokupan sadržaj sufare što učenicima znatno olakšava ponavljanje, uvježbavanje i usvajanje novih sadržaja. Druga bitna karakteristika ove sufare je odvajanje krupnih ili jakih harfova (*fetha* iznad harfa čita se kao kartki vokal *a*), od ostalih, tzv., mehkih harfova (*fetha* iznad harfa čita se kao kratki vokal *e*). Demirović je harfove grupisao prema sličnosti oblika. Softić je izabrao malo drugačiji pristup i u sufaru prvo uvrstio i obradio sve mehke harfove, a zatim je nakon kraćeg uvoda predstavio krupne harfove. Smatram ovo dobrim potezom jer polaznici mektepske nastave najčešće griješe upravo prilikom izgovaranja krupnih harfova. S obzirom da su u sufari Ibrahima Softića svi krupni harfovi grupisani jedan do drugog, muallimu je omogućeno da, bez dodatnog traženja, podsjeti polaznike na krupne harfove i eventualne greške koje trebaju ispraviti. Jedino što u ovoj sufari nije dobro urađeno jeste pitanje dugih samoglasnika. Sva tri duga samoglasnika obrađena su u jednoj lekciji. Pošto se djeca do lekcije o dugim samoglasnicima poučavaju kako se svaki napisani harf, slično latinici, čita onako kako je napisan, nije ih baš tako lahko, kroz jednu lekciju, naučiti da postoje harfovi koji se ne čitaju, već služe za formiranje, u ovom slučaju, dugih samoglasnika. Mislim da je pitanje dugih samoglasnika mnogo bolje riješeno u sufari Idrisa Demirovića gdje je predviđeno da se djeca postepeno navikavaju na postojanje harfova koji se pišu, ali se ne čitaju.

Ovaj pregled priručnika za izučavanje arapskog pisma zaključit ćemo napomenom da, uz sufare predviđene za čitanje osmanskog rukopisa Kur'ana, postoji niz sufara čiji je cilj obučiti polaznike za učenje arapskog, odnosno medinskog rukopisa Kur'ana. Među boljim priručnicima ovog tipa je *Sufara – Kur'anska početnica sa vježbama prema arapskom mushafskom pravopisu*,

autora Amela Muminovića. Kako joj i naziv kaže, ova sufara kompatibilna je s arapskim, medinskim mushafom. Muminovićeva sufara metodološki je veoma slična sufari Ibrahima Softića, s tim što se u njoj forsira izučavanje po dva harfa u jednoj lekciji, što je prihvatljivo za kurseve arapskog pisma za starije, ali je polaznicima mekteba teško usvajati odjednom po dva harfa, pogotovo što su harfovi veoma slični. Često je jedina razlika između harfova tačka napisana iznad ili ispod vodoravne linije, a poznato je da djeca griješe baš u čitanju tih harfova.

PRAKTIČNI SAVJETI ZA IZUČAVANE KUR'ANSKOG PISMA

Prilikom obrade novih harfova potrebno je obratiti posebnu pažnju na izgovor svakog pojedinačnog harfa iz više razloga od kojih su ćemo spomenuti dva. Prvi je uspostavljanje audiovizuelne razlike između harfova. Polaznik sufare je u prilici vizuelno primijetiti da harfovi imaju različite oblike. Međutim, muallimu koji ne insistira na ispravnom izgovoru harfova djeca će neminovno postaviti pitanje, naprimjer, zašto u arapskom pismu postoje tri različita načina pisanja slova *š* kada se sva tri slova isto čitaju. Insistiranjem na ispravnom izgovoru harfova muallimi ustvari pomažu polaznicima da na osnovu izgovora harfa u umu predočavaju izgled tog harfa, te na taj način počnu razmišljati o formi arapskih slova, a ne latiničnih. Drugi razlog je općepoznata činjenica vezana za učenje u cjelini, a to je da je nešto lakše ispravno nanovo naučiti nego kasnije pogrešno naučeno ispravljati.

ti. Najlakši način da se zapamti nova informacija jeste povezivanje novih saznanja s već postojećim. Mozak voli slike i crteže i lakše stvara nove predodžbe ukoliko se pojam koji se uči slikovno poveže s poznatim. Izučavanje arapskog pisma u značajnoj mjeri se može olakšati ukoliko se harf, odnosno njegova osnovna forma, slikovno poveže sa sličnim oblikom.

Ovakav vid asocijativnog učenja arapskog pisma nije ništa novo. Naš alhamijado pjesnik Fejzo Softa⁹ je u krajem XVIII stoljeća sastavio ljubavnu pjesmu pod naslovom *Ašiklijski elif ba*. Poučavajući svoju voljenu djevojku Fatu arapskom pismu, uz opise harfova, on joj je iskazivao ljubav. Evo kako je Fejzo Softa objašnjavao Fati harfove.

Elif
Elif eldi, nijjet geldi
primakni se, dušo,
meni
da ja kažem elif tebi:
Ti si tanka elif
motka,
tu je osnov, tu je
potka

(Elif izgleda kao tanka motka.)

Be
Be je mjesec, pod njim
nokta (tačka):
ti si mjesec, ja sam nokta.
Mjesec noktu obasjava
nokta mjesec zagrijava.
Ovo dvoje be je tvoje.

(Ba je kao polumjesec s tačkom ispod.)

Na sličan način bi se polaznicima mogli predočavati harfovi. U tabeli nudimo nekoliko primjera.

Opis harfa	Oblik Harfa	Čemu je harf sličan
Ha, Hi i Džim imaju oblik sličan znaku veće u matematici.		
Kaf i Fa imaju oblik okrugle omče s dvije odnosno jednom tačkom iznad.		
Sin i Šin liče na grablje s tri zubca, s tim što šin ima 3 tačke.		
Sad i Dad izgledaju kao omča izdužena na desnu stranu.		
Lam-elif liči na otvorene makaze.		

9 Fejzo Softa, „Ašiklijski elif ba“, u: Bosna i Hercegovina i Bošnjaci u književnosti, web adresa: http://ikc.berlin.de/bosnisch/html/bosna/BOSNA_U_KNJIŽEVNOSTI.html (Dostupno: 06.10.2013.)

Bitno je također da muallim tokom obrade sufare obrati pažnju na, po izgledu i obliku, slične harfove i da učenicima objasni ključne razlike među njima.

Harfovi mogu izgledati slični po istom broju tačaka ili po formi. Navest ćemo primjere najčešćih greški koje polaznici mekteba čine učeći arapska slova.

Prvi hraf	Drugi sličan hraf	Ključne razlike
ب	ب̣	Oba harfa ba i džim imaju tačku ispod linije. Razlika je u tijelu harfa džim koje podsjeća na znak > .
ت	ق	I ta i kaf imaju po dvije tačke iznad, ali tijelo harfa kaf izgleda kao omča.
ث	ث	Sa i šin imaju po tri tačke iznad. Šin međutim ima tijelo u obliku grablji s tri zuba.
ل	ل	Elif i lam imaju sličan oblik okomite linije. Ipak, lam se , za razliku od elifa , uvijek proteže na lijevu stranu.
ع غ	ع غ	Djeca često miješaju harfove 'ajn , gajn i ha , hi i džim , pogotovu kada dođu u sredini ili na kraju riječi. No, kada se nađu u sredini ili na kraju riječi, 'ajn i gajn su, u većini rukopisa Kur'ana, jedini harfovi čija je „glava“ ispunjena tintom. Po tome ih je lahko razlikovati.

Spomenimo naposljetku da je izgovor krupnih hrafova (ق ح خ ص ض ط ظ ع غ) teško premostiva prepreka značajnog broja polaznika mekteba. Ukoliko se krupni harfovi ne obrade i ne usvoje na ispravan način polaznici će neminovno pogrešno čitati Kur'an. Iz prakse je poznato da djeca teško popravljaju greške izazvane nepravilnim izgovorom krupnih harfova. Dobro je što su u sufari Ibrahima Softića krupni harfovi grupisani tako da muallim može insistirati na njihovom pravilnom izgovoru i neprestano upozoravati polaznike na njih. Muallim također može na poseban list isprintati

svih devet krupnih hrafova i podijeliti ih djeci da ih imaju u vidu dok čitaju Kur'an.

Izučavanju arapskog pisma u mektebima potrebno je prići odgovorno i ozbiljno. Muallim, motivisan u uvodu navedenim riječima Allahovog Poslanka, a.s., posvetit će punu pažnju polaznicima mektepske nastave prilikom obrade sufare, jer greške koje se naprave kroz sufaru teško je ispraviti. Od muallima i njegovog odnosa prema izučavanju kur'anskog pisma i učenja Kur'ana zavisi da li će polaznici mekteba kasnije u životu ispravno obavljati namaz, jer je pravilno učenje Kur'ana u namazu jedan od uslova njegove ispravnosti.

Summary

TEACHING ARABIC SCRIPT IN PROCESS OF
MAKTAB EDUCATION – PRACTICAL ADVICES

hafiz Elvir Duranović

One of the goals of Maktab Curriculum is to enable students to correctly and independently read the Qur'an. The Arabic script is supposed to be studied in the fourth grade of maktab. Teaching the script, muallims face different challenges and problems, ranging from selection of a suitable textbook to methodology. This paper discusses the selection of maktab grade suitable for beginning of Arabic script classes, and it offers a short review of three popular textbooks as well as several practical advices.

الموجز

تعليم الخط العربي في الكتاتيب - نصائح عملية

ألفير دورانوفيتش

من أهداف المنهاج الدراسي في الكتّاب، تعليم التلاميذ تلاوة القرآن الكريم بصورة مستقلة وسليمة. ويحدد المنهاج بداية دروس تعليم الخط العربي والتلاوة في السنة الرابعة من التعليم الديني في الكتاتيب. ويواجه معلمو الدين في تنفيذ هذا المنهاج تحديات ومشاكل متنوعة، ابتداء من اختيار الكتاب المدرسي وانتهاء بالأسلوب التدريسي. يناقش هذا البحث مسألة اختيار السنة الدراسية للبدء بتعليم الخط القرآني، ويقدم للمعلمين عرضاً موجزاً لأشهر ثلاثة كتب مدرسية، إضافة إلى مجموعة من النصائح العملية لتعليم الخط القرآني. مما يحظى به حالياً.